

Egersunds Krudtværk

Egersunds Krudtværk lå ved utløpet av Hålandselva. Det ga navnet til en tidligere skarp sving på fylkesveg 44, Kruttsvingen, anlagt i 1886. Det leverte også krutt til anlegget. Kart: Eigersund kommunes kartløsning/PEL

I 1854 ble Egersunds Krudtmølles¹⁾ Interessentskap dannet for å bygge et kruttverk ved Egersund. Tanken var primært å produsere minérkrutt – svartkrutt – til bergverksindustrien, men også kanon-, jakt- og riflekrutt. Tomt til formålet ble innkjøpt på Hadland i 1854, og bygging av fabrikken tok til under ledelse av verksmester Anchersen. Han hadde tidligere arbeidet på Alvøens Krudtværk, som hadde blitt rammet av en eksplosjon i 1852.

Egersunds Krudtværks stempel. Foto: Privat

Kruttverket ble satt i drift i 1855. Som krudtmester (driftsansvarlig) hadde Interessentskapet fått ansatt Thomas Klippenberg, som kom fra tilsvarende stilling ved Kongsbergs Krudtværk. Til tross for profesjonell faglig ledelse ble virksomheten ingen suksess. Den ble rammet av flere eksplosjoner, og var også innstilt i perioder. I 1858 fikk bedriften prøveleveranse til Røros Kobberværk, men konkurransen var hard og det var vanskelig å komme inn på det nasjonale markedet. I 1860 produserte de 9 ansatte rundt 600 centner²⁾, 30 tonn, krutt.

Emballasje for Fiint Geværkrutt fra Egersunds Krudtværk. Foto: Jon Magne Bøe/DF

I 1861 gikk bedriften konkurs, men i 1862 ble det dannet et nytt Interessentskap som kjøpte boet og startet driften igjen, fortsatt med Klippenberg som krudtmester.³⁾ I 1865 hadde fabrikken 8 ansatte, men i 1870-åra var arbeidsstyrken redusert til 5 mann og på 1880-tallet til 4 mann. Markedet for minérkrutt ble stadig dårligere, ikke minst som følge av konkurranse fra dynamitten, og i 1891 måtte Interessentskapet gi opp. Utbyttet hadde hele tiden vært dårlig, og vedlikeholdet var forsømt. Ved

avslutning av virksomheten ble det slått fast: «Da Fabrikation af Krudt foregikk i de senere Aar med Tab saa besluttedes, ogsaa formedelst Maskineriet, Vandrender og Bygningers miserable Forfatning, Nedlegning.»⁴⁾

1)

Betegnelsen Kruttmølle, Kruttverk og Kruttfabrikk brukes om en annen. I artikkelen her har vi valgt å bruke betegnelsen Kruttverk.

2)

Handelsvekt, 1 centner=50 kg.

3)

Han sto i jobben fram til våren 1885.

4)

Kilder: <http://digitalarkivet.arkivverket.no/ft/person/pf01052242001183> (Hentet 08.01.2015); <http://www.arkivverket.no/URN:NBN:no-a1450-t120090112030872.jpg> (Hentet 08.01.2015); Egil Harald Grude: Egersund byhistorie, B1, s. 323; Harald Hamre: Egersund byhistorie, B2, s. 82f; Odd T. Fjeld: Norsk artilleri 1814-1895, Bind 1. Oslo 2007. s. 139; Dalane Folkemuseum: Egersund Kruttfabrikk - Regnskapsbok 1875-1891; <http://bergverkshistorie.no/Artikkel/Centner> (hentet 21.12.2014); Bjørn Kvasseheims privatarkiv; Arnt Olav Klippenbergs privatarkiv.

 Egersund byhistoriske leksikon
<https://dalanefolkemuseum.no/leksikon/>
PDF produsert 30.06.2026 15:00.
Artikkelen kan brukes fritt mot kreditering.

Produsert med støtte fra:
Dalane Folkemuseum
Museumsveien 20, 4373 Egersund
<https://dalanefolkemuseum.no>